

Naša želja ob prvi obletnici

Niti največji optimist si pred letom dni ni mogel predstavljati, da bo komaj rojena slovenska država v nekaj mesecih postala redna članica Organizacije združenih narodov, potem ko so jo na začetku tega leta priznale najprej države članice Evropske skupnosti in nato druga za drugo doma vse ostale države z raznih celin, med njimi Združene države Amerike, Rusija in Kitajska.

V Ljubljani zato te dni povsem upravičeno posebno slovesno obhajajo prvo obletnico proglasitve samostojne, neodvisne in suverene slovenske države. Slovenija je z mednarodnim prizna-

DRAGO LEGIŠA

njem in z rednim članstvom v najpomembnejši mednarodni organizaciji postala bistveno drugačen dejavnik v tem predelu Evrope.

To dejstvo pa se posredno in neposredno tiče tudi nas, čeprav živimo zunaj meja slovenske države. Neposredno zato, ker smo člani slovenskega naroda, posredno pa zato, ker smo prebivalci Furlanije Julijske krajine, s katero je Slovenija že imela in bo v prihodnosti še imela celo vrsto posebnih stikov.

V 5. členu ustave Republike Slovenije med drugim beremo, da slovenska država »skrbi za avtohtone slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, za slovenske izseljence in zdomce ter pospešuje njihove stike z domovino. Slovenci brez slovenskega državljanstva lahko uživajo v Sloveniji posebne pravice in ugodnosti. Vrsto in obseg teh pravic in ugodnosti določa zakon«.

Slovenci v zamejstvu smo torej izrecno omenjeni v slovenski ustavi, ki sedanje in tudi bodoče zakonodajalce ter ostalo oblast obvezuje, da posvečajo skrb pripadnikom slovenskega naroda, živečim izven meja slovenske države. Kakšni bosta oblika in stopnja te skrbi, bo seveda odvisno od slovenske zakonodaje in izvršne oblasti, se pravi od parlamenta in vlade.

Socialist Amato sestavlja novo italijansko vlado

BO ODSLEJ KONEC »BLOKIRANE DEMOKRACIJE«?

Na začetku prihodnjega tedna bodo že potekli trije meseci od državnozborskih volitev, a Italija še nima nove vlade. Predsednik republike Scalfaro je po dolgih posvetih s predstavniki parlamentarnih skupin končno poveril nalogo za sestavo vlade socialističnemu poslancu in bivšemu ministru Giulianu Amatu.

Medtem ko pišemo, si ta še vedno prizadeva, da bi novo vlado ne podprle le štiri tradicionalne stranke (KD, PSI, PSDI in PLI), temveč bi lahko računala vsaj še na podporo republikanske stranke in po možnosti tudi Demokratične stranke leve (večinske veje bivše KPI).

Mandatar Amato je dejal, da bo njegova vlada posvečala največjo pozornost naslednjim problemom: institucionalnim reformam, pri čemer prihaja v poštev tudi reforma volilne zakonodaje, sanaciji javnih financ, boju proti organiziranemu kriminalu in moralizaciji javnega, zlasti upravnega življenja. Predsednik republike pa odločno vztraja pri zahtevi, naj se znatno zmanjša število ministrov in njihovih namestnikov (vseh skupaj naj bi jih bilo največ 75 — 25 ministrov, 50 podtajnikov).

Stiristrankarska koalicija bi sicer imela v parlamentu večino, a bi ta bila izredno pičla ter šibka. Prav zaradi tega tako mandatar Amato kot nekateri krogi v stranki relativne večine (KD) od začetka pogajanj vztrajajo, naj se skuša v vladno večino pritegniti predvsem Demokratična stranka leve. Prav to pa je povzročilo nove politične zaplete in težave. Del vodstva Demokratične stranke leve je za vstop v vladno večino, del vodstva, s tajnikom Ochettom na čelu, pa je proti, zaradi česar so tako imenovani reformatorji izstopili iz glavnega strankinega tajništva.

Priznati je treba, da je vsa italijanska levica v zadnjih tednih v takšni krizi, kakršne verjetno še ni bilo v vsem povojnem razdobju. Nekdanja mogočna KPI se je razbila na dva dela in je na vseh zadnjih volitvah zabeležila osip

Iz vsebine:

Ambrož Kodolja
Ko bo govoril
bosansko-hercegovski kamen
(str. 3)

Stanko Žerjal
Sredi letošnjega junija v
Medjugorju (1. del) (str. 9-10)

Jurij Paljk
Razstava Demetrija Ceja v Trstu
(str. 7)

Ambrož Kodolja
Desetletnica smrti Rina Markiča
(str. 4)

Dar
Prisotnost Slovenije na
Tržaškem velesejmu (str. 2)

glasov. Zdaj se je vnel spor zaradi različnega gledanja na novo parlamentarno večino; upoštevati je treba dalje očitke, ki prihajajo iz Moskve in ki zadevajo stike med nekdanjima partijama (sovjetsko in italijansko). Ne gre le za denarno pomoč, temveč tudi za vežbanje italijanskih prekucuhov ter celo za dozdevne stike z rdečimi brigadami. Tudi komunisti so vrh vsega vpleteni v razne škandale in so se kot oblastniki izkazali za podkupljive, prav tako kot pripadniki ostalih strank.

Predsednik republike je za mandatarja določil Amata, vendar je tudi njegova socialistična stranka v hudi krizi. Čedalje glasneje se namreč v stranki zahteva korenita sprememba v vodstvu in se celo dogaja, da je po poldrugem desetletju neomejene oblasti v težavah sam strankin glavni tajnik Craxi. Med drugim se je izkazalo, da je socialistična stranka do vratu vpletena v razne škandale in da celo prednjači pred KD, to je stranko, ki je v državi na oblasti že skoraj pol stoletja.

Kaj naj rečemo o tej stranki? Krščanska demokracija v Italiji je gotovo svet zase. Poleg mnogih poštenjakov združuje zaradi dolgoletne oblasti tudi kopicu oportunistov, karieristov in lakomnežev, ki bi prav gotovo stranko zapustili v trenutku, ko bi ta prešla v opozicijo in ne bi bila več na oblasti. Zaradi mogočne KPI in zaradi delitve sveta na dva nasprotujoča si tabora smo v Italiji govorili o t.i. »blokiranemu demokraciji«, kar pomeni, da je KD dejansko morala biti na oblasti in da ni moglo priti do redne zamenjave strank v vodstvu države, kot se običajno dogaja v demokratičnih državah. Bo zdaj zaradi zloma komunizma in razpada SZ drugače? To je glavno vprašanje, ki se postavlja v Italiji in na katero bo moral odgovoriti predvsem italijanski volilni zbor. D.L.

Pred parlamentom, ki je 25. junija lani razglasil neodvisnost in suverenost Slovenije, je bilo izredno slavnostno vzdušje. Že naslednjega dne je zaplapolala nova slovenska zastava

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 28. junija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 11.00 Znaš ta zadnji?; 11.45 Vera in naš čas; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Bonjour Triestes« ali kabaret podirajočih se dni; 16.00 Z naših prireditvev; 17.00 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 29. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1941-1945; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Boris Pahor: »Mesto v zalivu«; 12.00 Odkritje Amerike; 12.40 Moški zbor Fran Venturini od Domja; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 »Teci, teci, kuža moj!«; 16.00 Glej, kaj ješ; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.30 Boris Kobal: »Ona + jaz = oba« — slike iz zakonske idilike.

■ TOREK, 30. junija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Trst je klical« — Mara Samsa v izpovedih, spominih in pismih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo meni nasmehnila sreča?«; 12.00 Nepozabne odrske sanje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.30 Dobrodošlo, poletje! O hobbyjih in prostem času; 15.00 »Teci, teci, kuža moj!«; 16.00 Nazaj k naravi; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 William Shakespeare: Tri komedije — tri tragedije: »Macbeth«.

■ SREDA, 1. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Trst je klical« — Mara Samsa v izpovedih, spominih in pismih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Simfonični orkester RTV Slovenija; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo meni nasmehnila sreča?«; 12.00 Krščansko socialno gibanje na Primorskem; 12.40 Mešani zbor Akord 84; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.40 Simboli in še kaj; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.30 Nepozabne odrske sanje; 15.00 »Teci, teci, kuža moj!«; 16.00 Šport in rekreacija za vsakogar; 16.10 Lahka glasba raznih narodov; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Indija — srce sveta.

■ ČETRTEK, 2. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Trst je klical« — Mara Samsa v izpovedih, spominih in pismih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Ramovš Consort in Vokalna skupina Ave; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo meni nasmehnila sreča?«; 11.35 Kantavtorji in šansonjeji; 12.00 Izkušnje s potovanja po Srednji Ameriki; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.30 Življenju naproti; 15.00 »Teci, teci, kuža moj!«; 15.30 Novosti iz radijske diskoteke; 16.00 Moje najljubše knjige; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja: Obtoženci drugega tržaškega procesa.

■ PETEK, 3. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Trst je klical« — Mara Samsa v izpovedih, spominih in pismih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo meni nasmehnila sreča?«; 12.10 Narodnozabavna glasba; 12.40 Vokalni tercet Mavrica; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.40 Drugam drugače; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.30 Prvine Sredozemlja pri primorskih pesnikih in pisateljih; 15.00 »Teci, teci, kuža moj!«; 16.00 Glasovi iz Sibirije; 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ SOBOTA, 4. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Penelope Russianoff: »Kdaj se bo meni nasmehnila sreča?«; 12.00 Glas harmonike; 12.20 Pesmi miru; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Teci, teci, kuža moj!«; 16.00 Na počitnice 17.00 Poročila in kulturna kronika.

Prisotnost Slovenije na tržaškem velesejmu

Obiskal sem tržaški vzorčni velesejem z namenom, da bom tej vsakoletni prireditvi posvetil članek. Videl pa sem, da je o velesejmih na splošno malo kaj povedati: vsako leto ponavljaš iste besede in opisuješ bolj ali manj dobro pripravljene paviljone z raznoraznim blagom, nevarno pa je, da pisec zaide v še večje banalnosti.

Zato bom povedal samo nekaj besed o Sloveniji, ki mi je sedaj še bolj kot kadarkoli pri srcu in ki je prav gotovo vredna pohvale za turistično promocijo tudi na tržaškem velesejmu. Predvsem so me prijetno presenetili turistični prospekti, namenjeni italijansko govorečim potencialnim turistom. Najzanimivejši in najlepši je prav gotovo brezplačni vodnik z naslovom: »Slovenia — Dalla parte soleggiata delle Alpi« (Slovenija — s sončne strani Alp). Obsega 26 strani formata 21×30 cm in je bogato ilustriran — končno — z res krasnimi fotografskimi posnetki. Razdeljen je na več tematskih poglavij. Založila sta ga Ministrstvo za turizem in slovenska trgovinska zbornica, izšel je januarja tega leta v nakladi 200.000 izvodov.

Že ob branju uvodnika sem bil prijetno presenečen in navdušen. Tako lepega uvodnika Sloveniji sem malo kdaj bral, morda celo nobenkrat. Končno je prišla na dan, in s tem v svet, bogata kulturna dediščina in zgodovina nas Slovencev. Sestavek se tako začne (v italijanskem prevodu): »... dva milijona prebivalcev, ki so na tem nevarnem predalpskem križišču ohranili in zgradili v teku več kot pol drugega stoletja 3.000 cerkev in ustvarili bogato kulturo, ki so že leta 1584 tiskali prevod sv. pisma; narod, ki danes razpolaga z 9 gledališči, s 70 založniškimi hišami in z 250 slikarskimi umetnostnimi galerijami...« Že to je lahko dovolj, da vzbudi ponos pri vsakemu Slovencu.

Obrnimo stran, pred nami je poglavje z naslovom: »La variopinta Slovenia« (Pisana Slovenija), ki je po-

Slovenia

Slovenija

Naslovnica italijanskega turističnega vodnika po Sloveniji

svečeno njenim teritorialnim in geografskim posebnostim, sledi poglavje, posvečeno planincem, ljubiteljem športa in narave. Govor je nato o Alpah — stičišču z Evropo —, še posebej o Kranjski gori, o Bledu, o Bohinju in o Bovcu. V sestavku so med drugim omenjena imena vidnih Slovencev, kot je bil baron Žiga Zois, Janez Vajkard Valvazor, omenjen je tudi slovenski PEN klub in še marsikaj, na kar smo lahko ponosni. Publikacija je posvečena tudi slovenskemu primorju, Portorožu, Postojni in našim bližnjim krajem. Preselimo se nato na vzhod: ta predel zaobjema poglavje z naslovom: »I paesaggi sloveni variopinti« (Pisana slovenska pokrajina). Sprehajamo se lahko od Maribora do Ptuja in Prekmurja, za vsak predel pa je tudi bogat zgodovinski pregled. Ob koncu publikacije naš čakajo še Pohorje in poglavje, posvečeno slovenskim zdraviliščem.

Na zadnji strani so še geografsko-politični podatki o naši matici. V odstavku, ki je posvečen literarnemu slovenskemu jeziku, piše takole: »Uradni jezik je slovenščina, in sicer jezik Slovencev, ki živijo na slovenskem te-

ritoriju, Slovencev, ki živijo na območju Trsta, Gorice, Benečije, Režije, avstrijske Koroške, madžarskega porabja in še nekaterih drugih evropskih in čezoceanskih državah«.

(Dar)

»Fantje izpod Grmade«
Dekliški zbor »Devin«
Zadruga »Grmada - Devin«
pod pokroviteljstvom
občine Devin-Nabrežina

vabijo na revijo
pevskih zborov

PESEM V ZALIVU

Koncert bo v soboto, 27. junija, ob 21. uri, na dvorišču stranskega krila devinskega gradu.

V slučaju slabega vremena bo prireditev v osnovni šoli v Devinu.

V Trstu se je pretekli teden pričel mednarodni operetni festival, ki poteka letos v gledališču Rossetti. Prva na vrsti je bila Pietrijeva opereta »Zbogom, mladost« (Addio giovinezza), nato pa bosta na sporedu še »Tiha voda« (L'acqua cheta) in »izgubljena ženska« (La donna perduta).

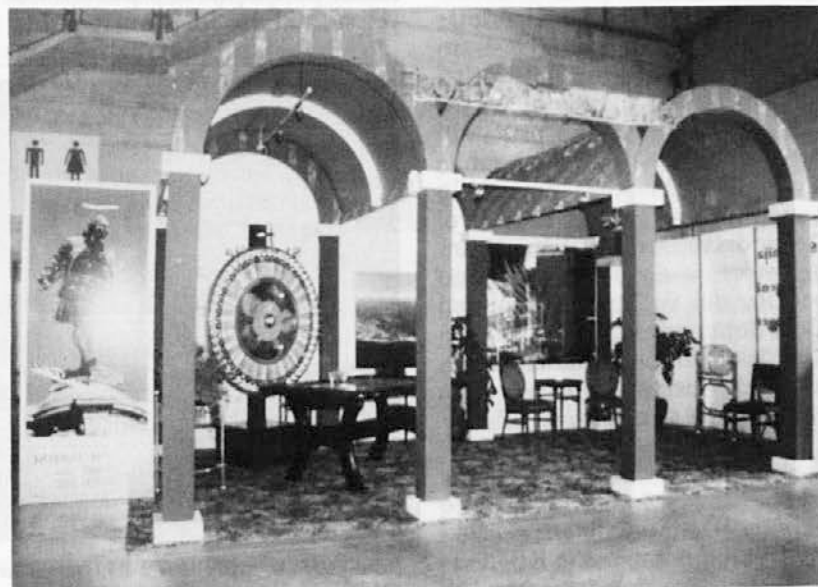
* * *

Naša želja...

◀ || || ▶

Kot se samo po sebi razume, imata oba na tem področju izključno pristojnost, vendar bi bilo po našem modro in oportuno, če bi glede tega vprašanja zaslili mnenje neposredno zainteresirane manjšine, ki je in mora ostati subjekt tudi glede tega kočljivega, a zanj življenjskega vprašanja. V tej zvezi je treba spomniti, da se ta problematika ne začneja obravnavati nanovo, temveč da obstaja v tem pogledu dolgoletna izkušnja, ki med drugim pokaže, katerih in kakšnih napak se je treba izogibati.

V zamejstvu se dobro zavedamo, da mora mlada slovenska država še vedno predvsem skrbeti za svojo notranjo konsolidacijo, za oblikovanje in odobritev vseh tistih instrumentov, ki omogočajo, da bo postala pravna država, kar je prvi pogoj za vsak napredek, za vsako nadaljnjo rast (politično, gospodarsko in socialno). Toda ne glede na to upamo in pričakujemo, da se bo našel čas tudi za oblikovanje in odobritev zakona ali zakonov, ki jih ustava mlade slovenske države predvideva za pripadnike slovenskega naroda izven meja matice. To je želja, ki jo izražamo ob prvi obletnici proglačitve samostojne, suverene in neodvisne Slovenije.

Slovenski paviljon na tržaškem velesejmu

(foto M. Magajna)

Razmišljanje ob zaključku šolskega leta

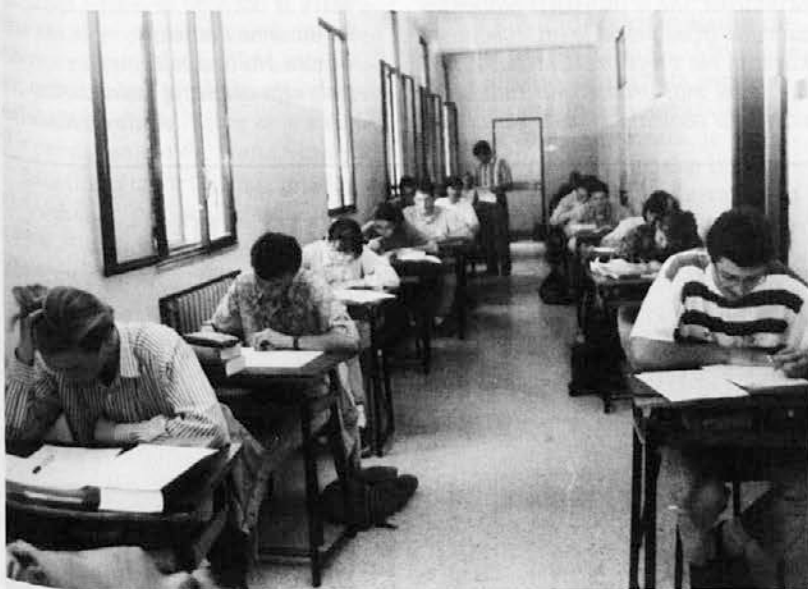
Kako je z napovedano reformo?

Italijansko šolstvo, katerega sestavni del so tudi slovenske šole v Italiji, je že za to leto napovedovalo korenite reforme, a le za osnovno šolo je mogoče trditi, da se je začelo z izvajanjem nekaterih reform. Vprašanje pa je, ali so te reforme res pametne in pedagoško utemeljene, ali pa gre za običajne predpise, ki jih določajo ljudje, ki po opravljenem petem razredu osnovne šole niso več prestopili praga šole loobveznega razreda, kaj šele da bi v njej poučevali oziroma stvarno spoznavali didaktične in pedagoške potrebe otrok. Gotovo je dobro, da se tudi na osnovnih šolah učitelji nekako posvečajo posameznim predmetom ali sklopu predmetov, prav tako je primereno, da se uvaja učenje tujega jezika. Vprašljivo pa je splošno obremenjevanje otrok z dodatnimi predmeti, s podaljševanjem urnika in uvajanjem poskusnih metodologij, ki se kar hitro izkazujejo za neprimerne, a z njimi vztrajajo, ker pač tako določajo predpisi.

V našem zamejskem prostoru se nadalje pojavlja težnja po združevanju šol, češ da je v posameznih krajih ali mestnih okrožjih premalo otrok, da jih ne morejo socializirati in da bi njihovo znanje bilo siromašnejše, če bi ostali v številčno šibkih razredih. Mislimo, da je to le politi-

čna demagogija nekaterih strokovnjakov, da pa je v pedagoških krogih individualen pouk še vedno težko dosegljiv ideal. Tak pouk pa omogočajo prav številčno manjši razredi, saj učitelju ali profesorju dovoljujejo, da se skrbneje posveti posameznikom v razredu. Zgrešena je torej težnja po združevanju razredov in zmanjšanju števila razredov, s povečanjem števila učencev. Še zlasti manjšina bi morala posvečati veliko pozornost kvaliteti pouka in znanju otrok.

To velja tudi za srednje in višje srednje šole. Naše šolstvo je kar dovolj razvejano in dobro strukturirano, da lahko zadosti glavnim potrebam slovenske študirajoče mladine. Vprašanje pa je, kakšno izobrazbo in splošno srčno, narodno, človečansko vzgojo bo ta mladina odnesla s seboj v življenje. Jasno je, da šola nima veliko možnosti v tistih primerih, kjer so družine odpovedale, a vseeno je od šolskih vtisov, znanja in sposobnosti kritičnega razmišljanja marsikdaj odvisno, kako se bo mlad človek odločal v življenju. Prav zato naj vsem mladim, bodisi učencem kot dijakom, ki so te dni začeli z zrelostnimi izpiti, voščimo, da bi znali v življenju dobro uporabljati pridobljeno znanje in da bi ostali zvesti vrednotam, ki jih skuša vsako leto znova utrjevati slovenska šola.

Maturantje so v teh dneh opravili obe pismeni nalogi in sedaj čakajo, da pridejo na vrsto za ustni izpit. Kot smo slišali, mnogi z naslovi niso bili zadovoljni. Nekoliko bolj dostopna sta bila skupna naslova za vse šole — o tehnološkem razvoju in ekologiji ter o pisatelju Edvardu Kocbeku — precej težji pa so bili naslovi za posamezne šole, saj so zahtevali precej podrobno znanje o stvarih, ki jih navadno profesorji manj natančno obravnavajo ali pa sploh ne. Slovenski prevodi naslovov, ki jih je posredovalo ministrstvo, pa so bili kot običajno, zelo slabi.

Na sliki: maturantje trgovskega zavoda Ž. Zois iz Trsta med pismeno preizkušnjo (foto M. Magajna)

Ambrož Kodolja

Ko bo govoril bosansko-hercegovski kamen

Nekje proti koncu 18. stoletja je dejal znani angleški državnik William Pitt: »Tam, kjer se neha zakon, se začneja tiranija!« Kje se na tlu Bosne in Hercegovine še spoštujejo zakoni — neglede v katero pravo spadajo in kje se že ves čas odvija tiranija, kdo ve?

Televizijski dokumentarec iz Mostarja — vsaj meni simpatičnega mesteca, je imel izseček, v katerem je moj stari znanec, televizijski komentator in urednik dokumentarne oddaje takole dejal: »Nimam več pisarne, kjer bi delal, ker so mi jo razbili. Nimam več stare ekipe, ker se je razpršila, vsak dela tisto, kar lahko, nimam več svoje sobe, kjer bi se naspal, ker vedno spim drugje. Vsa moja lastnina je raztrgana deka, dva kovčka z umazanimi cunjami, nekaj fotografij domačih, ki niti ne vem, kje so, so nekje v Sloveniji, ali Hrvaški, nimam več knjižnice — moje lepe bogate knjižnice — skratka nimam nič in imam veliko!«

Takoj drugi dan, ali lepše naslednjo noč, me pokliče, zanimivo iz Sarajeva. Ura je bila okrog treh zjutraj! Poslušaj pravi: »Čeprav ste gledali tisti moj dokumentarec — telefonirala mi je žena, ki je v Kočevju, ti povem, da imam veliko, lahko rečem vse! Imam upanje! Me slišiš, imam upanje! Upanje, da bo nekoč tudi tega konec! Upanje, da se bodo vrnili naši otroci! Si gledal "konvoje"? V Split pošiljamo naše otroke. Prav v istih avtobusih nam nazaj pošiljajo iz Jugoplastike plastične vreče, da vanje pokopavamo naše ljudi! — Simbolika! Iz Bosne življenja, v Bosno smrt! — Kateri narod še danes pošilja v svet otroke same, brez staršev, ali s starci; ker ostali ostajamo, tudi žene? Povej mi, kje se še na ljubem civiliziranem svetu dogaja nekaj takšnega? — Prosim te, rotim te, varujta naš zaklad! Prišli bodo nazaj in vzkliko bo novo življenje! Oni bodo znali ceniti našo zemljo, naš Kras, kot so ga tvoji po prvi vojni...« Linija se je pretrgala in ostal mi je nepozaben spomin...

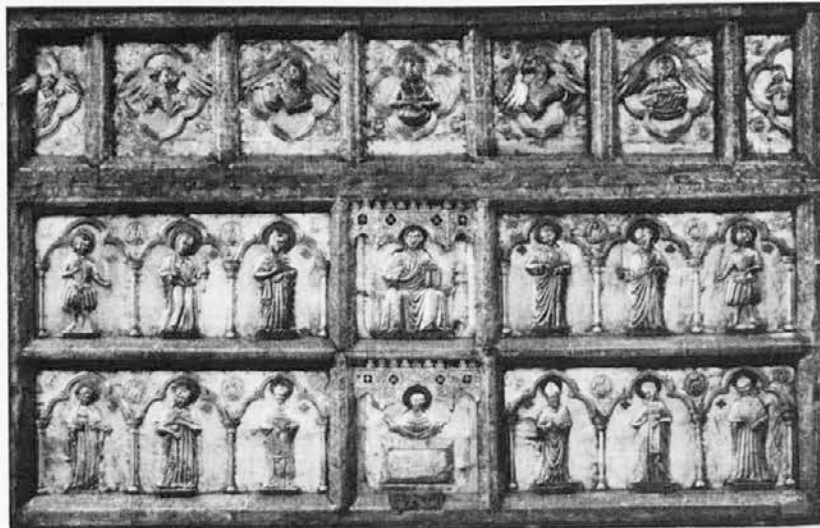
Vse skupaj izzveni zelo dramatično, vendar prav ta drama je nekaj, kar jo od ostalih loči: »Upanje! Tisto upanje, ki ga imajo ti ljudje in je v nas pri marsikom že davno splahnelo! — Upanje, da se bodo, kljub tiraniji ohranili.

Pa še nekaj v pripis: »V tistem lepem parku na robu Sarajeva, kjer smo kot študentje občudovali stara eksotična drevesa, je sedaj improvizirano pokopališče. Jame se kopljejo, trupla prinašajo, ko se ne strelja, katoliški kaplan in muslimanski hodža, pa sta na voljo... Nihče nikogar ne vpraša, ali je sploh bil vernik ali ne? Tu se pokopavajo ljudje, ki so v marsičem drugačni od tistih naših, ki jih pokopavamo in se pričkam, če je vsaj kdaj vstopil v cerkev... Malo kje je človek človeku tako blizu, kot je tu... Kaplan improvizira pogrebne molitve. — Balkanska iznajdljivost! — Z molitvijo tolaži tiste, ki so prinesli truplo... Hodža stoji ob strani in moli. — Kdo pa ve, kakšni veri je kdo pripadal? — Težje je z znanci. Zlasti s tistimi, ki jih pokopavajo samo v najlonskih vrečah in so vsi razmesarjeni... sodobna človeška klavnica...

In vendar: »Ti ljudje, ki se tam bijejo, so veliko let živeli skupaj. — Kje so vzroki za to strašno sovraštvo? — Prenapeteži trdijo, da je vsega kriv Tito (čeprav ima dneve štete na Dedinju). Drugi pišejo o lažnem »bratstvu in edinstvu«, ki se je tako na veliko proslavljalo... (Spominjam se, da sem se nekoč krepko sprl s kolegom Srbom, ko sem vztrajal na nekem simpoziju, da je vera izredno nevarna stvar, ko se govori o narodni spravi... Čeprav zopet drugi trdijo, da se prav z vero lahko doseže resnična sprava. Ob koncu ko so mi pritegnili še drugi, je modri Srb zaključil: »Pa mi smo svi brača!« in nas začel objemati in poljubljati... Tako so Srbi običajno zaključevali »vroče debate«. — Ni v tem kanček prefinjene francoske diplomacije? Srbi so nekaj stoletij pošiljali »najboljše sinove« v Pariz. Nekateri so tam tudi študirali, res ne vsi, vendar... (Tega mi Slovenci nismo imeli!)

Ko se bo ta balkanska morija končala, verjemite mi, ali ne, se bodo začeli vsaj nekateri klati in pobijati z medsebojnim obračunavanjem. Velika večina pa bo rekla: »Mi smo vsi brača!« in življenje bo teklo naprej. Prirejali bodo skupna slavlja in obujali spomine na čas, ko je ponorel Beograd, kajti njih so zapeljali... To je Balkan in njegova posebnost!

Zakladi dežele Fjk na ogled v Villi Manin pri Passarianu

Oltarna »pala« iz bazilike v Gradežu, ki je na ogled v Villi Manin v Passarianu

V Villi Manin pri Passarianu so v soboto, 20. junija, ob prisotnosti predsednika senata Giovannija Spadolinija odprli največjo, osrednjo razstavo letošnjega poletja v naši pokrajini, ki ima upravičeno velike ambicije in bo gotovo požela pri obiskovalcih velik uspeh. Razstavi, ki jo je pripravil odbor sodelavcev, med katerimi so bili zvečine etnografi, zgodovinarji in umetnostni kritiki, pod vodstvom profesorja Bergaminija, so dali naslov: Ori e tesori d'Europa — Zlato in zakladi Evrope.

Že sam naslov nam pove veliko, gre namreč za razstavo, ki pokaže domala vse omembe vredne zaklade dežele Furlanije Julijske krajine. Podnaslov velike razstave je namreč: Tisoč let zlatarstva v Furlaniji Julijski krajini. Razstavljeno je vse zlato, vsi izredni izdelki iz zlata, ki služijo pri bogoslužju, katerega imajo vse cerkve na ozemlju Furlanije Julijske krajine in tudi zlatarski ter izdelki iz dragih kamnov in žlahtnih kovin, katere je uporabljalo v zadnjih desetih stoletjih plemstvo in bogato meščanstvo.

Razstava je razdeljena na dva dela, v prvem so prikazani zlatarski izdelki, ki jih hranijo cerkve na našem ozemlju, drugi del pa je posvečen »posvetni rabi« zlatnine in okraskov iz dragih kamnov. Prvi del je izredno bogat, neverjetno je, kakšno bogastvo idej in lepote so združili umetniki v svojem delu. Svoje bogastvo, ki se je posebno nekoč kazalo predvsem in tudi v tem, da je bilo treba imeti veliko zlata in zlatih predmetov, so na razstavo dale vse tri večje cerkve na našem ozemlju in tudi judovska sinagoga iz Trsta, kot četrta vera naše dežele. Srbi so iz Trsta poslali neverjetno lepe ikone in lepe pravoslavne misale, grška pravoslavna cerkev iz Trsta

je prispevala svoje eksponate in vrednosti, največ pa je seveda prispevala katoliška cerkev, ki je na ozemlju tudi najštevilčnejša in tekom zgodovine tudi najbogatejša. Zanimiv pa je tudi ogled izrednih predmetov, ki jih razstavljajo Judje, gre za značilne judovske kandelabre-svečnike in predmete, ki jih Judje uporabljajo pri svojem bogoslužju.

Fantastične so tri oltarne »pale«, iz mesta Caorle, iz Čedadina iz Gradeža, ki so prvič razstavljene na istem mestu in so jim namenili poseben prostor, da jih lahko primerjamo med seboj. Seveda je nemogoče naštetati vse predmete, saj so jih poslale vse večje in bogatejše cerkve. Kelih tekmujejo z moštrancami, romantika z gotiko, barok z rokokojem, vse je en sam splet lepote, ki je bila in je še namenjena bogoslužju. Zadnjih tisoč let v zlatarstvu res priča o zgodovini te umetniške obrti, obenem pa priča tudi o veri naših prednikov.

V prvem nadstropju Ville Manin je na ogled tisoč let zlatarstva, ki je delalo okraske in predvsem uhane, prstane, verižice, ovratnike, itd. za plemiške in meščanske bogataše, ki so ljubili lepoto, a obenem tudi precej prozaično vrednost izdelkov iz dragih kamnov in žlahtnih kovin. Med njimi ima posebno mesto družina zlatarjev Janesich iz Trsta, ki je bila med glavnimi dobavitelji habsburškega dvora, njim so posvetili štiri sobane.

Razstava bo na ogled do 5. novembra, vstopnica stane deset tisočakov, znižana sedem, prečudoviti in izredno dobro izdelani katalog razstave pa so izdali pri Electi in stane okrog 60 tisoč, ki jih je pa za čudovito knjigo vredno porabiti.

Jurij Paljk

KADUO POZABE?

Ob deseti obletnici smrti beneškoslovenskega duhovnika Rina Markiča

»Človek je, in mora biti, božji sodelavec, Bog z njim računa. Zato je treba reči, da Bog po njem ustvarja mir, kolikor mu je človek pač na voljo.« Če kdo, potem je gotovo duhovnik poklican, da ne glede na to, kje živi; tam ustvarja dejanski mir... Del duhovnikovega poslanstva je tudi v tem in v kolikor se duhovnik od tega oddalji, je gotovo veliko izgubil in z njim tudi okolica. V to sem prepričan prav sedaj, ko gledam klanje v Bosni in Hercegovini, ko me tam nekje po polnoči pokličejo sobratje in prosijo, če pozdravim njihove, ki so raztrešeni po vsej Evropi.

Seveda se mir zopet deli na notranji in zunanji. Notranji mir je svoboden, ustvarja harmoničen razvoj človekove osebnosti v smer socialne in individualne razsežnosti. Iz te notranje urejenosti izvira delo za zunanji mir. Med notranjim in zunajjim mirom je izredna tesna povezanost, saj iz notranjega izhaja zunanji, ki zopet pospešuje rast notranjega miru. To je zelo preprosto napisal evangelist Matej, ko pravi: »Vse, kar želite, da bi ljudje vam storili, storite tudi vi njim!« (Mt 7,12)

Ta na prvi pogled nepomemben uvod je zanimiv, če se želimo pokloniti spominu prerano umrlega Rina Markiča. Poznala sva se davno pred novo mašo, ko je bil še bogoslovec v Vidmu. Srečevala sva se, lahko rečem ob vseh njegovih življenjskih postojankah. Dvakrat pa res nisem imel sreče, da bi ga videl. Prvič je bilo v videmski bolnišnici, ko mi je po enournem pogovoru primarij le dovolil, celo lahko rečem, prosil, da naj ga obiščem. Vendar, ko sem prišel pred vrata oddelka, me je osorna(!) redovnica zavrnila in od nekod je prišel bolniški kurat in me vrgel pred stavbo! Z menoj je bil moj prijatelj, ki tudi sedaj nosi težo obolenja v mali vasiči pod

Krnom. Oba sva se spogledala in najzajgrede ob Nadiži sva zanj molila rožni venec, v srcu pa me je jezilo obnašanje tega (vsaj zame) šmrkavca!

Drugič sva se »zgrešila« slab mesec pred smrtjo. Prosil me je novo Čopovo knjigo o naših gorah, pa ga ni bilo doma...

Bog je največji in edini pravični sodnik, zato ne bi razpravljaj, kje so vzroki za smrt... Ali lepše, za smrt tega človeka, ki bi z nekoliko večjim razumevanjem lahko še živel...

Človekova kultura je povezana z jezikom. Tega se je Rino vedno zavedal, čeprav je ob smrti izpadlo marsikaj drugače, kot je bilo v resnici. Vendar zadnjih štirinajst dni njegovega življenja in zadnji obisk pri prijateljih v Ljubljani, ostaja kljub dobri volji in plemenitosti, ki se je ob njegovem pogrebu izkazalo in pisarjenju ob deseti obletnici še vedno uganka njegove življenske drame. Zanimivo, da celo po smrti oskrunjajo grob. Kako prav pravi apostol Pavel: »Ne nosiš ti korenin, pač pa korenine nosijo tebe...« — Oseba je temelj, iz katerega vse izhaja in h kateri se vse družbeno življenje vrača. Ker oseba ni sama, je nujno sodelovanje vseh. Vsi vemo, da vsaka organizacija je v nevarnosti, da zapira pota osebnim svobodi, kadar pa ta postane sama sebi namen, oseba nima več kot oseba prostora za svoj razvoj... — Nekaj podobnega lahko razmišljamo ob Rinu, njegovem delu, poslanstvu in življenju...

Koliko stvari in spominov bi še lahko popisal, naj bo dovolj! Znani Ponediščak je zapel:

»Zadeu si naše težave, Rino, zadru si bandiero de ostane živuo ker ne smie umrieti. Si meu trošt na mladino, podpuora odrešenja, rodno testuo...«
Ambrož Kodelj

Magična kresna noč

Čeprav vreme ni bilo najbolj naklonjeno so v torek, 23. t.m., kot zahtevajo stari slovenski običaji, po mnogih naših vaseh spet zagoreli kresovi. (foto M. Magajna)

»Med kariero in domom« -

tema letošnje

II. »Drage mladih«

Organizatorji »Drage mladih«, ki bo letos že druga po vrsti in bo potekala od 2. do 4. septembra v Finžgarjevem domu na Opčinah, so nam poslali naslednje sporočilo, ki ga v celoti objavljamo.

(Ur.)

Študijski dnevi »Draga mladih«, ki jih vsako leto prireja na Opčinah Društvo slovenskih izobražencev iz Trsta, se lahko ponašajo z dolgo tradicijo. V letih, ko je v Sloveniji vladal avtoritarni režim, je Draga enkrat letno združila veliko število demokratično usmerjenih javnih in kulturnih delavcev ter intelektualcev ter jim nudila enkratno priložnost za soočanja.

Danes, ko je situacija v Sloveniji spremenjena in se mnogi sprašujejo in dvomijo o aktualnosti dnevov Draga, se je skupina mladih s konkretno pobudo jasno izrekla o pomembnosti in nenadomestljivosti tega srečanja. Sprožili so zamisel, da bi podobno srečanje organizirali sami po meri, okusih in potrebah mladih.

Začetek Drage mladih sega v lansko leto in je potekala od 28. do 30. avgusta v parku Finžgarjevega doma na Opčinah pri Trstu. Pripravili so jo mladi na Tržaškem in srečanje je privabilo lepo število mladih iz zamejstva, Slovenije in zdomstva.

Program I. Drage mladih je bil raznolik: nastop kantavtorja Adija Smolarja, pričevanja znanih osebnosti o sebi in svojem delu (Iva Žajdela, Jane Hosta, Andreja Rota). Predavanja Veljka Rusa in igra KD iz Nabrežine sta sicer odpadla, vendar je udeležence razvedril ples in družabni večer, pri katerem je sodelovala skupina Shalom s Ptuja. Tabor se je zaključil s predavanjem dr. Ivana Štuhec.

Mladinski tabor I. Draga mladih je bil vsekakor pester in zanimiv. Ob koncu smo si bili mladi edini v ugotovitvi, da potrebujemo tako srečanje, ki bo po eni strani priložnost, da vzpostavimo stike in postavimo temelje za prijateljstvo med sovrstniki z Goriškega, Koroškega, Tržaškega, iz Slovenije in tudi zdomstva, po drugi strani pa takšno srečanje želi dati mlademu človeku informacije, ki bi bile koristne za njegovo kulturno in politično formacijo, ko želi biti aktivno vključen v gradnjo nove demokratične družbe. To torej pomeni aktualno, konkretno tematiko, skupno življenje in diskusije ter družabnost — skratka živahno in originalno srečanje.

Letošnje Drago mladih — »Med kariero in domom« organizira Medškofijski odbor za študente. Srečanje bo potekalo od 2. do 4. septembra v parku Finžgarjevega doma na Opčinah.

Slovesno odprli trgovino družine Doljak v Nabrežini

Vsi, ki želijo zamenjati okna ali vrata v svojem stanovanju ali pa ga opremiti z izvirnim umetniškim izdelkom — poslikano skrinjo, lesenim krožnikom, skulpturo v lesu in kamnu — naj se najprej oglasio v novi trgovini »Lesnina bor« v bližini železniške postaje v Nabrežini, kjer je družina Doljak konec prejšnjega tedna odprla nove prostore. Bralcem je verjetno najbolj znana Bogomila Doljak, umetnica, ki se naslanja na ljudsko tradicijo, a so njena dela kljub temu izredno izvirna, in je že marsikje razstavljala. Njen mož in sinova pa se ukvarjajo z mizarstvom. Prej je družina Doljak imela posebej mizarstvo delavnico in prostor za umetno obrt, sedaj pa so vse to združili v eno samo celoto.

V trgovini »Lesnina bor« je ponudba res velika. Takoj ob vstopu si lahko ogledamo dela Bogomile Doljak. Na dan otvoritve je bila tam prelepa skrinja, nekaj slik

Člani družine Doljak v novih prostorih na dan otvoritve (foto M. Magajna)

na leseni podlagi, umetniško »obdelani« krušni loparji, lesene vaze in kipci, vse zelo diskretno in z velikim okusom vključeno v celoto: v isti sobi so namreč na

ogled tudi okna in vrata vseh vrst, ki so na prodaj v trgovini.

Pri »Lesnina bor« v Nabrežini ne prodajajo samo industrijsko izdelanih oken in vrat (kot so zagotovili lastniki, gre vsekakor za zelo visokokvalitetne izdelke), ampak tudi polizdelki pa še najrazličnejši material za tiste, ki hočejo okna, vrata, omare v stanovanju itd. prenesti sami in pri tem potrebujejo strokoven nasvet ter seveda prave pripomočke za obdelavo lesa. Tudi to vam bodo lahko nudili v najnovejši trgovini družine Doljak.

Nekaj korakov od trgovine je tudi velika in sodobno opremljena mizarstva delavnica. Da so Doljakovi doma priljubljeni in da bodo v bodoče imeli veliko odjemal-

Vse najboljše, Marija Mijot!

Svoj 90. rojstni dan je narečna pesnica Marija Mijot praznovala diskretno, brez velikih slavij. Še pred nekaj leti smo je bili vajeni videvati pri Sv. Ivanu, v mestnem središču in povsod, kjer se je kaj dogajalo na kulturnem področju, v zadnjih letih pa se je popolnoma umaknila iz javnega življenja v samoto.

Mijotova se je rodila pri Sv. Ivanu, kjer je tudi preživela vse svoje življenje. Rada bi bila študirala, a ji zaradi pomanjkanja denarja to ni bilo mogoče. Morala je zato v službo, opravljala je najrazličnejša dela in se vseskozi sama izobraževala, prebiralala je predvsem slovensko in rusko literaturo ter razne slovenske časopise in revije. Bila je tudi nadarjena pev-

ka, že zgodaj pa se je tudi sama začela ukvarjati s književnostjo. Vedno je pisala v svetoivanskem narečju, ki ga je najbolj poznala in najbolj ljubila. Objavljala je v raznih revijah, leta 1962 pa je izšla njena pesniška zbirka »Souze jn smeh«, v katerem opisuje nekdanje vzdušje in stare običaje, ki bi drugače tonili v pozabo. Knjiga je doživela izjemen uspeh in jo je bilo treba zato ponatisniti. Omenimo naj še, da je Marija Mijot napisala v narečju tudi enodejanko »Slika iz življenja svetoivanskih mandrjerjev«.

Zaradi visoke starosti Mijotove že leta nismo nikjer videli in že dolgo je tega, kar je napisala zadnjo pesem. Svoja zadnja leta preživlja v domu za ostarele.

Marija Mijot pred leti, ko smo jo lahko videvali še na vseh slovenskih prireditvah (foto M. Magajna)

K.D. »Igo Gruden« iz Nabrežine vabi na

ZAKLJUČNI KONCERT

domačega ženskega in moškega pevskega zbora, ki ju vodi Ksenija Kos.

Koncert bo v nedeljo, 29. junija, ob 20. uri v društvenih prostorih v Nabrežini.

Vljudno vabljeni!

cev, je dokazala že številna udeležba na otvoritvi. Vsi — predsednik SDGZ Kocjančič, devinsko-nabrežinski župan Caldi in odbornica za kulturo Vera Tuta Ban so pohvalili podjetnost družine Doljak in ji zaželeli veliko uspeha. Prav gotovo je, da bo tako lepo opremljena trgovina privabila marsikaterega kupca. Marsikdo pa si verjetno ne bo mogel kaj, da ne bi poleg ostalega izbral tudi kako umetnino Bogomile Doljak, pa čeprav najmanjšo. Njena umetna obrt daje namreč prostorom nek poseben, čisto slovenski čar...

(hj)

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

ob zaključku sezone,
posvečene
slovenski suverenosti,
razpisuje

natečaj za novo slovensko gledališko igro

Dela, kateregakoli žanra, a izvedljiva z ansamblom SSG, morajo biti predložena upravi gledališča do 31. oktobra v petih podpisanih izvodih. Žirija teatrologov in predstavnikov gledališča bo podelila

**odkupno nagrado
Lit. 8.000.000
(osem milijonov lir).**

Nagrada vključuje odkup za uprizoritev v letu 1993, SSG pa si pridržuje pravico odkupa tudi drugih del. Potrebne informacije dobite na upravi SSG v Trstu, Ul. Petronio 4, ali po telefonu 632-664/5.

* * *

V tej sezoni je SSG, mimo Sofoklejevega Kralja Oj-dipa Mileta Koruna, krstno uprizorilo kar štiri slovenska dela: komedijo Toneta Partljiča Moj deda, socialistični mrtvak, režiser je bil Mario Uršič, satirični kabaret Sergeja Verča in Borisa Kobala Ime mu bo Just, režiser Sergej Verč, dramo Aleksija Pregarca Črni galebi, režiser Jože Babič, ter šolam namenjeno predstavo Zore Tavčar v režiji Marija Uršiča Ptice nočnega vrta. Ob tem pa je — upravičeno lahko rečemo, da z velikim uspehom — z Romantičnimi dušami v režiji Vinka Möderndorferja zaključilo ciklus celotnega Cankarja, začel leta 1986.

Redna sezona 1991/92 se je pri nas končala z aprilom, tudi letos pa pripravljamo poletno sezono na prostem, v okviru katere bo 3. julija premiera Prebrisane vdove Carla Goldonija po uprizoritveni zamisli Mete Hočvar.

V Kulturnem domu v Sovodnjah na Goriškem so v sredo, 24. t.m., slovesno odprli dokumentarno fotografsko razstavo z naslovom: »Sovodenjska občina včeraj in danes«. Razstavo je priredil »Foto klub Skupina 75« pod pokroviteljstvom sovodenjske občine. Gradivo bo na ogled do nedelje.

Pred kratkim so ga po dolgih letih spet odprli

Težave in načrti tržaškega mestnega muzeja Revoltella

Od 13. junija je v Trstu spet na ogled eden najvažnejših muzejev v naši deželi, Muzej Revoltella, ki je dobil ime po baronu in mecenu Pasqualeju Revoltelli, ki je v testamentu zapisal, da prepušča vse svoje zemeljske dobrine mestni upravi samo v primeru, da v njegovi hiši ustanovijo muzej, ki bo vsem odprt in na ogled. Po dolgih, mirno lahko rečemo predolgih, letih je spet odprl vrata eden tistih muzejev, ki bi morali biti vedno odprti in tudi v tem primeru je šlo spet za nekakšen kompromis, saj je v na novo odprtem muzeju na ogled samo tretjina del, ki jih muzej ima v svojih arhivih na razpolago.

Sedanja upraviteljica muzeja je gospa Maria Masau, ki je ob odprtju povedala, da jim je po dolgem času le uspelo za silo urediti vse sobe, ki jih muzej Revoltella ima namenjene za ogled, čeprav restavracija nekaterih še ni končana. Umetnine, ki so na ogled, okrog 350 jih je, so postavljene po kronološkem ključu in tudi po vrednosti, skrbeli so, da ne bi izpustili kakega pomembnega avtorja. Seveda pa so morali pri razvrstitvi umetnin upoštevati tudi samo zgradbo muzeja, ki ga sestavljajo tri stavbe: muzej Revoltella o ožjem smislu, palača Basevi in palača Brunner. Na vprašanje, kako gleda na bodočnost muzeja Revoltella, je gospa Masau odgovorila, da nimajo kako velikih možnosti za nakup sodobnih velikih umetnikov, ker jim kronično manjka denarja. Kot prve nakupe pa je navedla predvsem umetnike, ki manjkajo v že obstoječi zbirki muzeja in šele nato nakup umetnin sodobnikov šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih let, ker si o devetdesetih letih

niti ne upajo še sanjati. Dovolj zgovorno je namreč dejstvo, da so muzej Revoltella popravljali dobrih dvajset let in da so nekateri vodilni ljudje v muzeju odstopili zato, ker se niso strinjali z obnovitvenimi deli, katera so si arhitekti kar predajali iz roke v roko. Sedaj pa tudi primanjkuje kustosov, čuvajev, ki bi skrbeli za red v muzeju in so zato obiski možni le vsako uro, skupine pa se morajo obvezno najaviti, sprejmejo pa največ po trideset ljudi naenkrat. To je seveda stari problem italijanske birokracije, ki si ne zna vzeti v honorarno službo študentov, ampak mora vzeti v stalno službo ljudi, ki potem ostajajo doma za namišljenimi boleznimi in podobno, muzeji pa so zato zaprti, skratka, pravi obup, katerega se ne vidi konca. Dejstvo je namreč, da je tudi muzej Revoltella samo delček italijanskega neizmerne bogastva, ki je v skrajnih, bednih razmerah, čeprav pri svetovni organizaciji Združenih narodov Unesco vztrajno ponavljajo, da ima Italija 40 odstotkov svetovne kulturne dediščine.

Za tiste, ki muzeja še niso nikdar obiskali, naj povemo, da je to muzej sodobne umetnosti, ki hrani slike velikih imen preteklosti in tudi sodobnikov. Če naštejemo samo nekaj imen, bo vsakomur jasno, da se spleča odšteti štiri tisočake za ogled muzeja Revoltella, kateremu so napovedovali tudi prosti vstop, a so končno le uvideli, da ne morejo brez vstopnine. Med razstavljenimi so tudi ti umetniki: Giuseppe Garzolini, Bernhard Fiedler, Giuseppe Bison, Jean Antoine Houdon, Giuseppe Tominz, Antonio Canova, Francesco Malacrea, Giovanni Ro-

se, Angelo Inganni, Palizzi, Fattori, Magni, Scomparini, Medardo Rosso, Alfonso Canciani, nadaljujemo lahko z nam bližnjimi, kot so Spacal, Zigaina, Perizi, Manzù, Burri, Music, Nathan, Cambon, Parin, De Chirico in njegov brat Savinio, Pomodoro, Fontana, Alviani in še bi lahko naštevali.

Vsekakor je muzej vreden ogleda, saj ga prekaša v naši deželi samo Galerija moderne umetnosti v Vidmu, ki je s svojo zbirko Astaldijev seveda razred zase.

Jurij Paljic

Dve pismi svetovalca Ssk Brezigarja

Deželni svetovalac Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je v preteklih dneh poslal odgovornim deželnim predstavnikom dve pismi, enega v zvezi z jusarskim premoženjem drugega pa za končno namestitev novih tablic z napisom »Slovenija« z zahtevo, da se o tem razpravlja pred poletnim premoženjem.

Predsednika I. svetovalske komisije Lepreja Brezigar opominja, da je minilo že več kot eno leto od predstavitve zakonskega predloga št. 275, ki zadeva pravice jusarskih odborov. Tudi predsednik deželne odbora Vinicio Turello je v svojih programskih izjavah med drugim obljubil, da se bo zavzel za odobritev takšnega zakona. Kljub temu pa, nadaljuje Brezigar, o tem doslej še ni bilo govora.

Drugačno vsebino ima pismo predsedniku VII. svetovalske komisije Compagnonu. Brezigar opozarja, da je že pred nekaj meseci predložil zakonski osnutek št. 372, ki zadeva namestitev novih tablic z napisom »Slovenija«, namesto starih »Jugoslavija«. Čas bi že bil, da bi to vprašanje končno rešili.

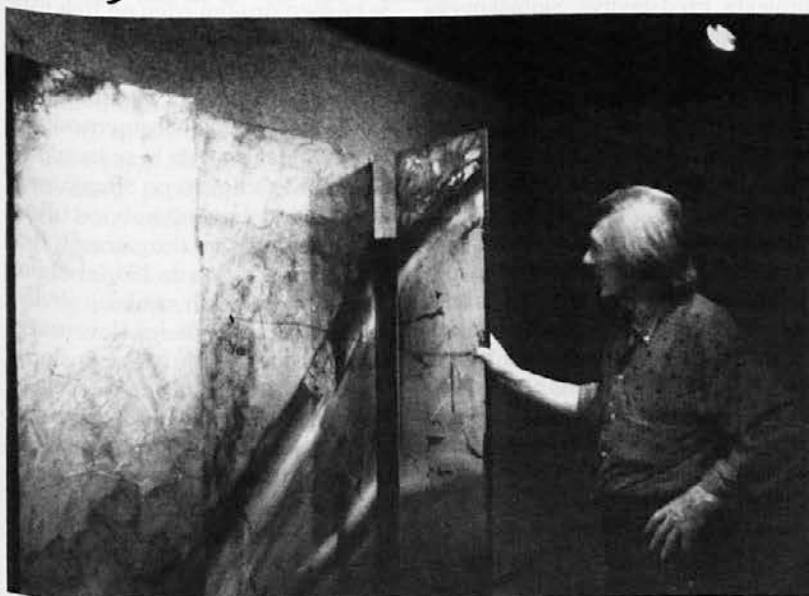
Na tržaškem velesojmu se bo v torek, 29. junija, zaključil 44. mednarodni vzorčni velesojem. Tokrat se je prvič med številnimi evropskimi in drugimi državami (od afriških in ameriških do azijskih) popolnoma samostojno predstavila tudi Slovenija, ki se je prejšnji teden tudi uradno predstavila. S tem je mlada republika, kot je dejal predsednik Tržaške trgovinske zbornice Tombesi, okrepila svoje gospodarske stike s Trstom, z našo deželo, pa tudi z raznimi drugimi državami.

Prejšnji teden je bilo na Opčinah mednarodno tekmovanje v kotalkanju, ki so se ga udeležili mladi športniki iz Italije, Slovenije in Hrvaške. Najboljše so se izkazali kotalkarji iz Furlanije-Julijske krajine (foto M. Magajna)

Nova razstava v TK galeriji v Trstu

Cejev fantastični svet slikarstva

Umetnik Demetrij Cej z enim od svojih del

(foto M. Magajna)

V četrtek, 18. junija, je bila v prostorih Tržaške knjigarne v okviru delovanja TK galerije, katero vodi Franko Vecchiet, odprta razstava slovenskega umetnika Demetrija Ceja.

Na otvoritvi se je zbralo veliko umetnikovih prijateljev in predvsem ljubiteljev njegovega slikarjenja, njegovih velikih platen, ki so v slovenski umetnosti tako samosvoja, da jih spoznaš že od daleč, lahko sprejmeš ali ne, veš pa, da jih je podpisal Demetrij Cej. To pa je v današnji poplavi že veliko. Umetnik si je s svojimi deli ustvaril svet, ki ga ljubitelji umetnosti takoj spoznajo, to je Cejev svet barv in kolažev, katere prepoznamo vedno in takoj, tako samosvoj in originalen je, da ga je nemogoče pozabiti ali zamenjati s kom drugim. Demetrij Cej si je namreč napravil fantastični svet slikarstva, v katerem se izraža, iz sveta v katerem živi, saj si drugače ne moremo predstavljati njegovih barv, ki posnemajo barve iz narave, s Krasa in kraških streh, židov, njegove rjavordeče barve, ki mejijo na oker, so nekaj izjemnega, v slovenski moderni umetnosti gotovo nedosegljive.

Tokrat nam je Cej pokazal nove stvari, kot je sam rekel, platna, ki jih je pred kratkim izdelal in se od starejših del razlikujejo po tematiki, tehnika je ostala ista, stil pa morda nekoliko bolj agresiven. Cej nam je predstavil nov svet, ki ga ne bi imenovali znanstvena fantastika, ker je to prepoceni, morda bi bilo bolje reči, da se iz slik vidi, kako Ceja zanima okolje in iskanje naše notranjosti v njem, iskanje človekove izgubljenosti in njegove eksistence, ki pa se kaže v velikih ploskvah, ki nimajo prostora za človeške figure, ampak samo za veliko samotno in ledeno hladnost, ta pa nam govori o odtujenosti, nizka in

temna nebesa nas stiskajo, izredne modre, sinje barve so utesnjene med zemljo in svinčcem.

Ceju pa gre za človeka, čeprav ga nikjer ne vidiš. Kako bi si drugače razlagal imenitno igrico, ki si jo je umetnik domislil tako, da je dal v neko »odprto okno« kljuko, na katero je obesil zložljivi stolček. Gledalec si najprej odpre okno, znajde se pred fantastičnim svetom živih barv in pred seboj ima obešen stolček, katerega sname in se usede pred sliko.

Presenetljiv pa je tudi triptih, tako ga lahko kličemo, čeravno gre za tri ločene slike, ki pa so organsko med seboj povezane, nekakšno nadaljevanje ena druge in obratno. V njem se nam Cej predstavlja na nov način, zelo krut in nevaren. Krut zato, ker slika tako kričeče deluje s svojim sporočilom o onesnaženem zunanjem in notranjem človekovem okolju, nevaren pa predvsem zato, ker je Cej samo korak pred kičasto izdelavo fantastičnih cenenih slik, ki krasijo znanstveno fantastične knjige, katere kupujemo na želez-

niških postajah za nekaj lir. Vendar pa se pri Ceju vidi, da se na svoje delo spozna, umetnina res deluje kričeče in boleče, saj nas pogled na maso, ki prekriva njegovo platno, res rjoveče moti, a nas obenem tolaži dejstvo, da umetniku uspe še vedno verjeti v lepši svet, ki ga predstavljajo čista nebesna pokrajina in kraški svet, katerega zaznamo bolj iz barv kot pa iz oblik.

Jurij Paljk

Marsikdo izvolitve prof. Sama Pahorja v občinski svet preprosto ni prebavil. Tako se je zgodilo, da so predstavniki MSI v preteklih dneh prišli na dan z dokumentacijo, iz katere izhaja, da ima izvoljeni predstavnik na slovenski listi spor z občino. Po njihovem mnenju bi bil lahko prof. Pahor izključen iz tržaškega občinskega sveta, če se seveda ne odpove sporu. Kdor pa pozna prof. Sama Pahorja ve, da bo zadevo rešil z njemu lastno doslednostjo. Pri omenjenih sporih gre namreč za pravico do rabe slovenskega jezika.

Videokaseta o Sveti gori

V teh dneh prihaja na trgovinske police videokaseta z naslovom Sveta gora — znamenje upanja. Videokaseto, ki traja dobre pol ure, so predstavili na Sveti gori pri Gorici že prvega junija letos. Na svečanosti so bili prisotni ugledni gostje, med njimi tudi novogoriški župan Sergij Pelhan, predstavnik krajevne skupnosti iz Solkana, koprski škof Metod Pirih in seveda avtorji.

Najbolj zaslužna za izid kasete sta avtorja teksta in televizijskih in filmskih posnetkov. Tekst, ki v kratkih obrisih očrta zgodovino Svete gore in nakaže njen velik pomen za vse vernike, je spisal znani urednik oddaj na ljubljanski televiziji in bivši urednik najbolj branega časopisa v Sloveniji, verskega lista Družine, dr. Drago Klemenčič. Na predstavitvi je dr. Klemenčič poudaril, da ga na slovensko svetišče Sveto goro vežejo zelo lepi spomini, saj je že v otroških letih vsaj enkrat letno obiskal, poromal na ta sveti kraj s svojimi starši, podobno kot to počno vse verne primorske družine. Velikih težav z gradivom avtor tudi ni imel, saj je bil ravno lansko leto na Sveti gori seminar o njeni zgodovini.

Posnetke je prispeval snemavec Anton Venclj iz Nove Go-

rice, ki je Sveto goro snemal v vseh letnih časih in iz vseh možnih zornih kotov. Zbrano gradivo je dolgo časa preučeval, saj se mu ga je nabralo zelo veliko. Končno je le izbral najlepše in najbolj zanimive posnetke, katere je potem dal na kaseto. Pri kaseti je bilo seveda uporabljeno tudi veliko arhivskega materiala, ki je na žalost raztresen povsod, tako da se je moral snemavec zelo potruditi, da ga je zbral dovolj. Uporabljeni material seveda služi za boljše razumevanje zgodovine tega našega svetišča, kateremu je zapisana vsa Primorska, vsa Goriška in tudi del Furlanije, ki se v podobi Svetogorske Materie Božje prav tako prepoznava kot mi.

Ob priliki predstavitve videokasete o Sveti gori z naslovom Sveta gora — znamenje upanja, je koprski škof Metod Pirih povedal, da je zelo vesel podnaslova na videokaseti. Škof Pirih je namreč menil, da je poleg zgodovinskega dela potrebno omeniti še strogo versko vlogo Svete gore, ki je ena največjih božjepotnih svetišč v Sloveniji. Podnaslov »znamenje upanja« pa je lahko samo želja, da bi svetogorska božja pot res to bila tudi sedaj vsem vernikom, ki se na Sveto goro zatekajo po pomoč ali pa v zahvalo Svetogorski Materi Božji. Škof Pirih je zaželel veliko uspeha videokaseti, ki govori tudi o upanju, katerega moramo v teh težkih časih imeti tudi mi veliko.

Na koncu še zanimivost: v teh dneh so na Sveti gori spet mladi bosanski frančiškani, ki so se sem zatekli pred vojno, mladeniči so nasledniki in podobni tistim bosanskim frančiškonom, ki so se sem zatekli pred Turki in potem nekaj časa celo vodili svetogorsko svetišče.

Videokaseto Sveta gora — znamenje upanja lahko dobite na sami Sveti gori, kasneje pa jo bo možno kupiti pri poverjenikih in v župnijskih uradih.

Jurij Paljk

KD »O. Župančič« iz Štandreža izdalo ljubko knjižico

Kulturno društvo »Oton Župančič« iz Štandreža je pred nedavnim ponatisnilo pravljico v verzih Toneta Pavčka »Juri Muri v Afriki« v novi, izvirni obliki. Zamisel za nastanek te knjižice se je porodila, ko je društvo začelo z otroki pripravljati igrico za zaključni nastop. Izbrali so Pavčkov tekst, deset pesmic pa je uglasbil Miran Rustja, dirigent otroškega društvenega zborčka. Elda Nanut, prav tako iz Štandreža, ki je tudi sama dirigentka, pa je tekst opremila s preprostimi, a učinkovitimi risbicami.

Ko je bilo delo opravljeno, so prireditelji pomislili, da bi bilo lepo, če bi gradivo poslali v tiskarno in iz njega napravili pravo knjižico, tako da

bi jo otroci imeli »za spomin« na nastop. Ko je brošura »Juri Muri v Afriki« izšla — tiskali so jo v 200 izvodih — pa je vzbudila veliko zanimanja tako na Goriškem kot Tržaškem in tudi v Sloveniji. Knjižica je namreč ljubko opremljena, obenem pa jo je mogoče s pridomo uporabiti kot koristen učni pripomoček, tako pri glasbeni vzgoji kot pri risanju. V bistvu gre za nekakšno »glasbeno slikanico«.

Štandreški otroci so igrico »Juri Muri v Afriki« uprizorili v torek, 16. t.m. Imeli so velik uspeh, prav tako pa je imela uspeh brošura, ki jo bo, kot so napovedali člani društva »Oton Župančič«, treba ponovno ponatisniti, tokrat v več izvodih.

Rešitev sveta

Predstavitev konceptualnih projektov INTARTA v Celovcu

Slovenija, Koroška in Furlanija-Juljska krajina prirejajo v obliki bienalov INTARTA izmenično velike preglede likovnega dogajanja v vseh treh sosedskih deželah.

Tokrat so v celovškem Künstlerhausu odprli razstavo konceptualnih projektov, ki so skoraj vsi nastali pod mučnim vtisom uničevanja narave in okolja in sredi vojnih grozot v Sloveniji, na Hrvaškem in v Bosni.

Tako ni čudno, da je naslov razstave »Rešitev sveta«, vendar tudi ta dokumentacija najzanimivejših idej različnih umetnikov iz treh sosedskih dežel dokazuje, da umetnost ne premore ustaviti barbarske morije in uničevanja za človeka nujno potrebnega zdravega okolja. Kljub temu je važen signal in dokaz, da ekološka in pacifistična tematika prihaja v ospredje umetniškega zanimanja.

Na celovškem bienalu INTARTA sodeluje tudi več slovenskih umetnikov, predvsem tistih, ki živijo na Koroškem. Zelo izrazito se s problematiko strašne vojne na Balkanu sooča priznani slovenski slikar Valentin Oman. Pod naslovom »Stop the war in Croatia« je oblikoval poseben razstavni prostor v grozljiv prikaz »poloma človečnosti in sveta« v vojni na Hrvaškem. Njegov projekt nas sooča z vojno, ki jo vsak večer doživljamo v varnem zatišju domačega stanovanja na televizijskem ekranu. Oman je stal na straži pred televizijskim aparatom, obsesivne slike s hrvaških bojišč, grozljive scene pobojev nedolžnih ljudi, otrok, starcev in mater, je ujel na papir in prebarval s svojimi etično ozaveščenimi komentarji.

Lanska junijska vojna v Sloveniji je vznemirila mlade koroške umetnike v Celovcu, ki so postavili že v času, ko so gorele slovenske meje, na celovško cesto velik bedasto napihnen tank — Panzer — iz plastike.

Mlajši koroški Slovenec Rudi Benetik se je v posebnem projektu zatekel v prelepo naravo v Podjuni, kjer je svoje kvadrataste rumenjake priredil barvi v koroških gorah cvetoče pogaiče. Na razstavi je v pozitivnem smislu živo prisotno dvojezično življenje ob meji. Ruth Schwentner se ob tem sprašuje, ali ni neslanost vpričo vojnih agresij in nasilja nastopiti z lepznanskimi instalacijami? Maja Haderlap je v naročju meje prispevala dve slovensko-nemški pesmi. Peter Jirak išče pot nazaj k naravi, a ne preveč dostojno, ko dokumentira v okviru rituala z naslovom »homerski kozji želodec« ubijanje nedolžne koze. Ob koncu pa moram omeniti tudi Marka Pogačnika iz Slovenije, ki je zastopan kar večkrat. Njegovi projekti žive sredi narave pri gradu Vernberk pri Beljaku, v drugem projektu pa nas vodi po skritih stezah Benetk, ki jih doživimo iz čisto novega zornega kota. Na razstavi je na prodaj velik katalog s teksti v nemščini, slovenščini in italijanščini.

Lev Detela

Mariborska razstava o življenju in delu škofa Slomška

Mariborska razstava o življenju in delu škofa Antona Martina Slomška je več kot zgolj predstavitev biografskih podatkov in prikaz duhovnega dela nekega pomembnega Slovenca. Je uspešna projekcija Slomškovega doprinosa v okvir tedanjega časa in prostora z upoštevanjem vseh poglobitvenih avstrijskih, evropskih in svetovnih silnic.

Leta 1800 rojeni in leta 1862 umrli Slomšek je bil od leta 1846 štiriinpetdeseti lavantinski škof. Morda je njegova največja zasluga, da je škofijski sedež kot posledico jožefinskih reform prenesel iz Št. Andraža na Koroškem v Maribor. To dejanje je povezovalo Slovence, utrdilo slovensko narodno zavest na Štajerskem in zakoličilo severno slovensko mejo na Kozjaku in na Muri.

Na mariborski razstavi v Pokrajinskem muzeju si je mogoče ogledati bogato izvirno gradivo, ki pripoveduje o Slomšku in njegovem delu: originalne listine, Slomškove rokopise in osebne predmete, škofov ornat, mašne plašče, cerkveno posodje. Na

spreten način je vodja in koordinator projekta predstavitev Slomškovega delovanja širši javnosti in ravnatelj Pokrajinskega muzeja v Mariboru Vili Vuk to osebno Slomškovo pričevanje dopolnil s prikazom družbenih, političnih, ekonomskih in kulturnih razmer v Mariboru, na Slovenskem, v Avstriji ter Evropi. Dinamični čas slovenskega narodnega preporoda pod gesli zanosne romantike raste s pomočjo te zares prve slovenske nacionalne razstave v univerzalne razsežnosti tedanjega dogajanja z bliskavico Napoleonovih vojn, britanskega osvajanja Indije in Afrike, avstrijskih vojn v Italiji in s Prusijo, meščanskih revolucij leta 1848.

Razstava je tudi lepa afirmacija Maribora, njegovega socialnega in kulturnega razvoja iz podeželskega mesteca v veliko industrijsko mesto z nekdaj mešanim slovensko-nemškim prebivalstvom. Upoštevana je tudi umetnost v času Slomškovega delovanja v Sloveniji in na Štajerskem, predvsem pa razvoj šolstva, Slomškovo pisateljevanje ter njegove

pobude za utrjevanje slovenstva, saj je bil med drugim eden od treh ustanoviteljev družbe sv. Mohorja v Celovcu.

Slovenski državni predsednik Milan Kučan je na slavnostnem odprtju razstave naglasil, da bi se kazalo tudi danes zgledeovati po Slomškovem zdravem razumu, sposobnosti dialoga in strpnosti do drugačnega. Razstava, ki bo odprta do 28. novembra, je vrh spominskih obeležij ob 130-letnici smrti svetniškega slovenskega škofa, za katerega je v teku postopek za beatifikacijo. Že konec maja je bila tozadevno v mariborski stolnici slovesna akademija ob Slomškovem grobu, ki so ji prisostvovali poleg slovenskih tudi številni tuji cerkveni dostojanstveniki, med drugim celovški in graški škof.

Razstavo v Mariboru kvalitetno dopolnjuje večbarvni katalog s teksti v slovenščini in nemščini izpod peresa Vilija Vuka, Saše Radovanoviča, Antona Ožingerja in Sergeja Vrišerja o Slomšku, njegovih delih in njegovem času.

L.D.

V Veroni na ogled dela očeta moderne umetnosti Paula Kleeja

Med omembe vrednimi razstavami, ki nam bodo letos lajšale vročino, je gotovo tudi razstava o Paulu Kleeju, ki jo bodo predstavili v kratkem v Veroni. Medtem ko večina vseh mestnih mož, ki so odgovorni za kulturo, čez poletje drema in spi spanje lenuhov, vsaj na kulturnem področju, je Verona mesto, ki ima na krmilu ljudi, ki vedo, kako se reči streže.

Mesto Romea in Julije je namreč čez poletje s svojo areno prava mana za obiskovalce, saj jih pride od zunaj v mesto vsako leto okroglih milijon ljubiteljev »belcanta«, ki si zvečer ogledajo operne prireditve in čez dan seveda razne muzeje in mestne znamenitosti. Prav zaradi tega so si mestni možje, ki so plačani za to, da kulturno razvijajo mesto, umislili velike razstave, ki jih prirejajo vsako leto poleti, saj je gora ljubiteljev opere le prevelik potencial, katerega bi se ne izplačalo finančno izkoristiti. Zaradi tega je bila lansko leto izredno dobro organizirana in še bolj obiskana razstava posvečena surrealistu Magrittu, ki je s svojimi klobuki in v zraku visečimi jabolki resnično navdušil.

Letos so v Veroni pripravili razstavo s slikami Paula Kleeja. Razstavi so dali naslov: Paul Klee — 300 opere, Paul Klee — 300 del. Že sam naslov nam pove, da bo to velikanska razstava tega umetnika, ki je tako globoko posegel

v umetnost iztekajočega se stoletja. V tem stoletju je Klee namreč eden največjih umetnikov, saj imajo tihega in umirjenega Švicarja za enega očetov moderne umetnosti in predvsem za enega najvidnejših predstavnikov sedaj že mitične šole Bauhaus, kjer je Paul Klee živel in delal dobrih deset let skupno z genijalnim Gropiusom. Paul Klee je bil v tistem času veliki prijatelj Kandinskega, drugega velikana sodobne umetnosti. Podobne vezi je navezal tu-

zotta, ki bo izdala tudi katalog in arhitekta Jurgen Waibel ter Maurizio Bergamini.

Na razstavi si bomo lahko ogledali tristo del tega velikega in tihega umetnika iz Švice, ki se je rodil učitelju glasbe Hansu Wilhelmu in nežni pevki Mariji Idi Frick, ki je zelo vplivala na sina. Odraščal je v Bernu, mestu, katerega je vedno imenoval »uniformirano mesto, večno in samo normalno mesto«. Pot pa ga je popeljala v svet, kjer je uspel in razstava v Veroni bo pokazala njegovo celotno delovanje, celotni življenjski opus, od prvih poskusov malega dečka Paula Kleeja do zadnjih grenkih samotnih dni in umetniških del uveljavljenega in po celem svetu cenjenega umetnika Paula Kleeja.

Jurij Paljč

* * *

V Celovcu so v ponedeljek, 22. t.m., predstavili 3. in 4. snopič zbirke »Vsaka vas ima svoj glas«. Gre za zbirko slovenskih ljudskih in ponarodnih pesmi iz Podjune, ki je namenjena vsem ljubiteljem narodne glasbe, pevcem, šolam in družinam. Pesmi je uredil in pripravil za tisk Engelbert Logar, knjigo je izdala Krščarska kulturna zveza, založila pa Mohorjeva družba, obe iz Celovca. Zbirka »Vsaka vas ima svoj glas« naj bi po načrtu založnika izšla v petih snopičih, v njih pa naj bi bilo objavljenih okrog 360 podjunskih pesmi.

Tržaški oktet bo priredil v petek, 26. t.m., ob 20.30 v prostorih Gospodarske zadruga v Gropadi št. 82

DOBRODELNI KONCERT

Izkupiček pojde za dokončno dograditev doma v Gropadi.

Vljudno vabljeni!

di s Picassom in pozneje je to mesto prevzel Braque, ki mu je bil prijatelj do konca.

Veliko razstavo v Veroni Paul Klee — 300 del bodo odprli že četrtega julija letos. Razstavo pa je pripravil direktor muzeja »Galleria d'Arte moderna di Palazzo Forti« Giorgio Cortenova, pomagali pa so mu Fondazione Maz-

NAŠA DRUŠTVA

ODER 90 IZ GORICE

V Gorici je bila v okviru SKPD »M. Filej« pred dvema letoma ustanovljena gledališka skupina Oder 90, ki je od svojega nastanka dalje tako aktivna, da zasluži obravnavo posebej. Oder 90 je nastal bolj naključno kot namenoma. Zgodilo se je, da je neka družga gledališka skupina odpovedala svoj nastop v Gorici in tako so nekateri člani društva v naglici zbrali nekaj mladih navdušenih igralcev in z njim naštudirali igrice »Snubač« A.P. Čehova.

Tako se je vse začelo in člani so se po prvem uspehu navdušili za to dejavnost. V isti sezoni so odigrali še nekaj del, med drugim »Veselo igro o žalostni princeznici« Fr. Milčinskega. Sčasoma se je skupina razširila; k njej je pristopilo še nekaj novih članov.

»Zelo pazimo na jezik,« nam je povedal režiser Odra 90 Franko Žerjal. Člani gledališke skupine iz Gorice so imeli tudi že precej gostovanj tako na Tržaškem kot Gorškem, v Sloveniji so se udeležili nekaterih srečanj amaterskih odrov, nastopili so na Koroškem v okviru Primorskih dnevo in še marsikje.

Res je sicer, da je nastanku te skupine botrovalo naključje, nam je dejal Franko Žerjal, že dalj časa pa je bilo čutiti potrebo po taki gledališki skupini, ki je v Gorici že veliko let ni bilo. Oder 90 deluje izredno resno, kot pravi profesionalni oder. Za kostume skrbi Snežica Černic, za luči Fabijan Šfiligoj, za scene Benedikt Kosič, suflerka pa je Mirjam Obljubek. Poleg tega Oder 90 za vsako predstavo tiska gledališki list, ne v ciklostilu, pač pa prave brošurice, opremljene tudi s fotografijami.

Vsakič tiskajo okrog 1000 gledaliških listov, kar tudi precej stane. Doslej so si znali vsekakor člani gledališke skupine pomagati, čeprav priprava gledališke igre zahteva velika finančna sredstva. Igralci sicer nastopajo in vadijo zastonj, treba pa je pripraviti kostume, postaviti sceno in še bi lahko naštevali. Delno si pomagajo z vstopninami, delno pa s podporami.

Člani gledališke skupine zelo vestno in redno vadijo, nam je povedal režiser in umetniški vodja skupine Franko Žerjal. Vaje so navadno dvakrat tedensko in treba je povedati, da na vajah redkokdó manjka. Za prihodnjo sezono ima skupina precej načrtov in kaže, da se bo tudi številčno okrepila. Že v teh dveh letih se ji je pridružilo precej članov. Ker jih je sedaj že toliko, da ne morejo vedno vsi nastopati, so voditelji Odra 90 pomislili, da bi morda prihodnje leto skupino razdelili na dva dela, oziroma v dve različni skupini: v prvi bi se ukvarjali s »tradicionalnim«, v drugi pa z »eksperimentalnim« gledališcem.

Člani Odra 90 obenem razmišljajo, da bi pripravili v prihodnji sezoni kaj za otroke, morda kako lutkovno predstavo.

Drugih slovenskih gledaliških skupin trenutno v Gorici ni, zato je Oder 90 še toliko bolj dragocen. V našem prostoru si je pridobil precej ugleda, ljudje radi pridejo v Katoliški dom v Gorici, kjer ima skupina vse premiere, pa tudi drugod, kjer gostuje, jo publika zelo rada sprejme.

V sezoni 1991-92 je Oder 90 pripravil dve igri: Branislava Nu-

Prizor iz igre »Svoje glavček«, ki jo je uprizorila gledališka skupina Oder 90

šiča »Dr.« in lahkotno komedijo, pravzaprav pravo opereto »Svoje glavček« Karla Sieberja. Pesmi za to predstavo je uglasbil Hilarij Lavrenčič, igralci Odra 90 pa so se ob tej priložnosti izkazali tudi kot dobri pevci. Tudi za prihodnjo se-

zono ima skupina velike in zanimive načrte, o katerih pa režiser Franko Žerjal raje ni govoril, saj je sedaj še prezgodaj. Povedal pa je, da Oder 90 svoje publike nikakor ne bo razočaral.

(hj)

Najnovejša Rodna gruda

V Ljubljani je pri Izseljenski matiči tudi ta mesec izšla najnovejša številka revije Rodna gruda, ki je namenjena rojakom na tujem. Odgovorni urednik Jože Prešeren piše v svojem uvodniku o sedanji politični situaciji v Sloveniji, ko je »sredinski koaliciji slovenskih strank... v tretje uspelo in s skromno večino je slovenski parlament izglasoval nezaupnico dosedanjemu premieru, prvemu svobodno izvoljenemu predsedniku slovenske vlade...«, poudarja med drugim Prešeren. To je bila vlada, nadaljuje, ki si lahko ponosno lasti zasluge za osamosvojitve Slovenije, njeno mednarodno priznanje, umik vojske z našega ozemlja, za demokratizacijo javnega življenja. Neizbežno pa se je pojavila gospodarska kriza, vendar — pripominja urednik Rodne gru-

de — to so napovedovali že, ko je bil na oblasti še prejšnji režim, obenem pa se tudi sprašuje, ali se bodo gospodarske razmere sedaj lahko izboljšale.

Med zanimivimi članki v junijski Rodni grudi naj opozorimo še na članek Janka Modra, ki zaskrbljeno piše o možnosti, da bi slovenščina postala le pogovorni jezik. To bojazen utemeljuje z dvema ugotovitvama: prvič s pretiranim vdorom internacionalističnih formulacij pri poimenovanju slovenskih ustanov in podjetij, drugič pa s splošno gospodarsko in kulturno politiko, ki ne gleda posebej skrbno in zavzeto na vse, kar je v zvezi z jezikom. Janko Moder zato poziva vse odgovorne za slovensko kulturo naj se takoj resno in odgovorno zavzemajo za ta problem in ga rešijo, preden bo prepozno.

Stanko Žerjal

Sredi letošnjega junija v Medjugorju (1)

Kakšno je vreme, kakšna klima v Medjugorju, na pragu poletja, na predvečer enajste obletnice Marijinih prikazovanj? Bil sem tam doli v dneh 13., 14. in 15. junija. Nebo je bilo zelo oblačno, še naj bolj oblačen se mi je zdel položaj ljudi in položaj duhovnosti. V primeri s podobo, ki smo je vajeni iz preteklih let, sem zdaj našel žalostno puščavo. Prodajalnice in okrepčevalnice — vse prazno in zapuščeno. Nič romarjev iz vseh dežel sveta, nič množice avtomobilov s tablicami vse zahodne Evrope, nič tujih in domačih avtobusov, nič procesij vernih, ki bi se vzpenjali nad Podbrdo ali proti vrhu gore Križevac.

Zaradi natančnosti: odkril sem le tri osebe z dvomljivo poduhovljenostjo, ki bi bile domnevni romarji; skupinice oseb, ki dovažajo pomoč, predvsem živila in zdravila kot prispevek inozemskih organizacij Karitas, predvsem italijanskih, za begunce, prihitiijo v Medjugorje le za hip, morda tudi zato, da krščansko prenočijo, potem ko so raztovorili pomoč naravnost begunskim središčem po dalmatinski obali in deloma tudi tu v Hercegovini.

Župnijska cerkev, (ki so jo tujci že prekrstili v »romarsko, božjepotno svetišče«), je zaklenjena že od oljčne nedelje, ko se je pojavil sum, da pogosti preleti voj-

nih letal ne čakajo drugega kot zgrinjanje ljudi v cerkev in okoli nje, da bi odvrgli bombe nanje ali pa da bi obvestili daljnje artiljerijske postojanke, ki bi izbruhale svoje granate proti Kraljici miru.

Sv. maše se darujejo zjutraj in zvečer, tudi ob nedeljah, v kletni dvoranci župnišča in za glavni črede, ki ne najde prostora znotraj, so postavljeni zunaj zvočniki. Vhod je zavarovan s sladovnično vrečo s peskom. Enaki varnostni zaboji »krasijo« okna in vrata zasebnim hišam.

Dobava električnega toka je racionirana, tako da jo vsaka izmed šestih frakcij v župniji dobiva izmenoma po eno ali dve noči na

teden. Kompleks transformatorjev kot razdelilna centrala onkraj Čitluka na robu planote je bil namreč skoraj docela razstreljen. Župnišče (kakor tudi kaka redka zasebna hiša) si je oskrbelo lastni generator, ki ga uporabljajo prav tako »na karte« kot kruh v vojnem času.

Tudi vodovodu je onemogočeno obratovanje in vsej planoti dovažajo vodo z avtomobilskimi cisternami.

Le redki telefoni se morajo oglašati, a tudi ti nestalno in seveda preko na naglo postavljenih radiotelefonskih stolpov.

Tista preletavanja vojnih letal, ki so pogosto vznemirjala ljudstvo in ga poganjala v kletna zaklonišča, so prenehala že pred koncem meseca maja. Ostala pa je nevarnost topovskega ognja. Nekaj granat je že bilo izstreljenih na Čitluk na Šurmance (frakcija

Proti omejevalnim členom statuta Slovinci v Krminu vložili priziv na TAR

Slovinci v Krminu (Vanda Gradnik, Franc Kenda, Edi Keber in Joško Sirk) so vložili na Deželno upravno sodišče (TAR) priziv proti omejevalnim členom občinskega statuta. O tem vprašanju naj bi omenjeno sodišče razpravljalo v kratkem. Občinski statut je za Slovence nesprejemljivo, saj priznava prisotnost pripadnikov naše manjšine samo na Plešivem, Novali in Cegli, ne pa na celotnem teritoriju občine. To pomeni, da bi bila prisotnost Slovencev izrinjena predvsem iz mestnega središča in iz ostalih krajev občine.

O prizivu Krminčanov je bilo v petek, 19. junija, govora na javni razpravi na sedežu društva »Briška mladina« v Krminu. Na večeru sta sodelovala tudi odvetnik Peter Močnik in Renco Frandolič, ki sta obrazložila pravne aspekte tega priziva. Med drugim je bilo poudarjeno, da poleg teritorialne omejitve občinska uprava v Krminu ne jemlje v poštev zahte pripadnikov slovenske narodnostne skupnosti tudi na področju družbenega in kulturnega življenja. Statut namreč tudi omejuje finančno pomoč raznim slovenskim ustanovam.

Na javnem posvetu je bilo še rečeno, da je bilo proti statutu vloženi več prizivov, ker pa ni bilo nobenega odziva, ni preostalo drugega kot rekurz na TAR.

* * *

V sredo, 17. t.m., se je v Trstu mudila Anka Osterman, slovenska ministrica za borbe in invalide. Bila je gostja SKGZ ter združenja aktivistov in invalidov NOV.

* * *

ČESTITAMO!

Naš glavni in odgovorni urednik dr. Drago Legiša je bil ponovno izvoljen v vsedržavni svet Časnikarske zbornice v Rimu. To je že njegov tretji triletni mandat. Za izvolitev mu iskreno čestitajo njegovi sodelavci in prijatelji ter mu želijo mnogo nadaljnjih uspehov.

Bogat poletni spored Kulturnega doma v Gorici

»Poletje 92« je naslov niza prireditvev, ki ga Kulturni dom iz Gorice, Zveza slovenskih kulturnih društev, Zveza slovenskih športnih društev in Stalno slovensko gledališče iz Trsta organizirajo že tretjič zaporedoma. Letošnje prireditve, ki jih ponujajo organizatorji, so vse uglašene na temo miru. Prireditve bodo do konca avgusta meseca, spored za ta mesec pa je naslednji:

Nedelja, 28. junija 1992 — ob 20.45

Goriški grad (pod šotorom)
»Noč zvezd« (»Star night«)
z znano plesalko in pevko
Tatjano Boškini (»Bodi Bordo«)
iz Ljubljane

Torek, 30. junija 1992 — ob 20.45

Goriški grad (pod šotorom)
Gledališka predstava SSG
(poletna priredba)
»Ime mu bo Just...«
Nastopata:
Polona Vetrin in Boris Kobal
Režija: Sergij Verč

NOVICE

V Ljubljani se je v torek, 20. t.m., zaključil mednarodni dvodnevni simpozij z naslovom »Dunaj in Slovenci«, ki so ga s skupnimi močmi pripravili Zveza zgodovinskih društev Slovenije, Slovenska izseljenska matica ter Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo — izpostava Ljubljana. Na posvetu, ki je trajal dva dni, so spregovorili priznani izvedenci na področju zgodovine, arhitekture in literarne zgodovine.

* * *

Zeleni škunder, ki z ekipo strokovnjakov vsako leto prepluje morja, ki obkrožajo Apeninski polotok, je opozoril na hučo onesnaženost morske vode predvsem v naših krajih. Najbolj naj bi bila voda umazana med Miljami in pred tržaško industrijsko cono, stanje pa ni veliko boljše v Sosljanu, le za las boljše pa v Barkovljah. V naši deželi je stanje boljše v Gradežu. Glavni vzrok onesnaženosti v Trstu so odpadne vode, ki se izlivajo v morje.

LEVSTIKOVA HOTELA V ITALIJI

PALACE HOTEL je v samem središču Gorice, približno en km od državne meje. Ponaša se z odlično restavracijo, dnevnim barom, dvema dvoranama za 120 obiskovalcev in lastnim zaprtim parkiriščem.

V udobnih sobah je skupno 150 postelj. V sobah so kopalnica, sušilec za lase, mini bar, telefon in radijski ter televizijski sprejemnik.

Za dobro počutje in informiranost gostov skrbi slovensko osebje.

Naslov: PALACE HOTEL, Corso Cavour 63, 34170 GORIZIA
GORICA, tel. 0481/82166, fax 0481/31658

Na novo odprti HOTEL EMONA, II. kat.
je v zgodovinskem središču Rima

Vse sobe imajo lastno kopalnico, radijski in televizijski sprejemnik, telefon in mini bar.

Tudi tukaj boste v družbi rojakov, ki bodo pripomogli k vašim lepšim počitnicam.

Pokličite nas na telefon: 06/7027827 ali 7027911; fax 06/7027878

Naslov: HOTEL EMONA, Via Statilia 26, 00185 ROMA

V obeh hotelih imajo slovenski gostje popust! Pričakujemo vas.

Vinko Vodopivec zelo prisoten v zavesti primorskega človeka

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici je pred nekaj tedni začel z zbiranjem umetniške zapuščine glasbenika Vinka Vodopivca. O dosedanjih dosežkih te akcije in nadaljnjih načrtih so organizatorji Vodopivčevih jubilejnih prireditev napisali naslednje tiskovno poročilo, ki ga v celoti objavljamo. (Ur.)

Pred kratkim smo pozvali javnost k zbiranju zapuščine duhovnika in glasbenika Vinka Vodopivca.

Poziv je že naletel na ugoden odmev in nekateri imetniki njegovih rokopisnih skladb in drugih arhivskih dokumentov z obeh strani meje so se že oglašili in prispevali h kompletnejši zbirki njegovega opusa. S tem se potrjujejo predvidevanja, da je na terenu ostalo precej njegovih neobjavljenih skladb, ki so nastale po naročilih posameznih zborov oz. njihovih pevovodij in organistov. Pripravljenost ljudi, da pomagajo pri zbiranju Vodopivčeve zapuščine je znamenje, da je Vodopivec zelo prisoten v zavesti primorskega človeka, posebej še vseh tistih, ki se ukvarjajo z glasbo.

Vsem, ki so doslej pomagali pri zbiranju Vodopivčeve zapuščine, se zahvaljujemo in ponovno prosimo za pomoč še ostale, ki hranijo dokumente njegovega življenja in dela, da bomo lahko ohranili njegovo zapuščino čim bolj popolno. Prosimo, če se lahko oglasijo v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici, Trg E. Kardelja 3, Nova Gorica, tel. 065/24-521.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar,
Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago
Legiša (glavni in odgovorni urednik),
Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar
in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

medjugorske župnije). Pripovedovali so mi, da imajo Srbi na voljo tudi težko topništvo, ki bi moglo zadeti tudi Medjugorje. V nedeljo na praznik Svete Trojice je bilo več ur slišati zamolke grome iz doline Neretve ali iz oddaljenih hribov onkraj reke in površno brezbrizen sem mislil, da gre za treskanje v daljini nevihti. Med razgovorom v Bijakovcih pa so me ljudje opozorili, da govorijo topovi. V hipu sem se osvestil in me je prevzel občutek, kakršnega sem imel kot otrok v rojstni vasi v zaledju soške fronte, od koder so nam dnevno prihajali na ušesa enaki gromi.

Ta reminiscenca mi prihaja kot nalašč na um, da bi predočil geo-

loško obliko krajev in razporeditev nasprotnih bojnih čet in da bi v zaključku dopovedal morebitnim oklevajočim romarjem, koliko je in koliko ni potovanje tvegano. V ta namen služi podoba iz določenega sektorja nekdanje soške fronte. Mimo neznatnih razlik se dobro ujema v sedanji stvarnosti okrog Mostarja.

Predstavljajmo si, da je dolina Soče med Sveto Lucijo in Gorico nekoliko širša in da v njej naselja Deskle, Anhovo, Kanal, Avče Ročinj tvorijo skupaj mesto Mostar in da zapadne vzpetine kot Kambreško niso razčlenjene, ampak tvorijo strnjeno visoko planoto tja do Čedadu, in v Soči glejmo reko Neretvo, ki teče v enaki smeri

proti jugozahodu. Na levem bregu reke so srbski napadalci (dejansko črnogorski četniki z raznovrstno in bogato oborožitvijo, ki so jo prejeli od bivše jugoslovanske armade) in na desnem bregu hrvaški branilci domovine (dejansko hercegovski Hrvati, domačini, toda slabo oboroženi). Topništvo divjaškega tujca (Črnogorci!) so tudi na Banjski planoti in od tam streljajo deloma v dolino na mesto in naselja in deloma čez dolino na nasprotno planoto tja do Stare Gore, ki po razdalji in položaju točno odgovarja legi Medjugorja v razmerju do Mostarja.

Vendar pa... zaustavlja nas nova stvarnost. Težko topništvo,

ki bi svojimi izstrelki doseglo Staro Goro, reci Medjugorje, se je moralo spričo spretnega napada hrvaških borcev umakniti in oddaljiti, v dolini pa je bilo tudi poročje levega brega Neretve z vsem Mostarjem osvobojeno kljub porušenim mostovom in osvobajanje se nadaljuje vzdolž doline proti Čapljinu. Časopisne vesti tega tedna po 21. juniju potrjujejo uspeh hrvaške ofenzive, ki se je bila začela v torek, 16. junija, kakor so mi bile napovedale zaupne osebe. Vsa čitluško-medjugorska planota se zdaj lahko globoko oddahne. Medjugorju ne preti nikakšna nevarnost od nobene smrti.

(konec prihodnjič)